

יחסית. אולם מבחינת ההיקף הכספי, חלק הארי של הסכומים ישולם באמצעות המסלקה התוך-יומית. נוסף על ביצוע תשלומים בודדים בין אנשים לחברות, תשמש המסלקה התוך-יומית כ"מסלקה של המסלקות" – כלומר של מסלקת השקים, המסלקה לתשלומים אלקטרוניים (מס"ב) ומסלקת הבורסה לניירות ערך. מסלקות אלו ישלחו אליה את התוצאות הכספיות נטו של כל התשלומים המתבצעים בהן, וכך יקבלו התשלומים גושפנקה סופית. באותה עת תופסק הסליקה במטבע מקומי בהנהלת החשבונות המרכזית של בנק ישראל, שהיא כיום הסולק הסופי של מערכות התשלומים בארץ. הגורמים שיורשו להשתמש ישירות במסלקה

התוך-יומית יהיו הבנקים המסחריים, המסלקות, בנק הדואר ובנק ישראל. בנקים שלא ישתמשו ישירות במערכת יוכלו להשתמש בשירותי סליקה שייתנו להם הבנקים המסחריים האחרים, והממשלה תבצע תשלומים באמצעות בנק ישראל.

המעורבות של בנק ישראל בתפעול מערכת זו תתבטא -

- בהפעלת המסלקה התוך-יומית.
- בהספקת אשראי תוך-יומי לבנקים המסחריים כנגד ביטחונות.
- בהפעלת קישור ישיר בין המסלקה התוך-יומית לבין המערכות השונות בבנק ישראל, היוזמות תנועות לחשבונות הבנקים במטבע מקומי.

על הנפקת כסף וסימני ביטחון

מוטי פיינ – הממונה על מחלקת המטבע

תמונות המשקפות נושאים כלליים מתחומי המדע, הטבע, האמנות ועוד.

2. בנק ישראל בוחר מעצב במכרז, ומנחה אותו בדבר היסודות שמן ההכרח כי יופיעו על המטבע או השטר: הערך הנקוב, שנת ההטבעה, סימני הביטחון נגד זיופים ועוד.

3. הוועדה בוחרת באחת מהצעות העיצוב ומעירה את הערותיה באשר לעיצוב, והאמן מתקן את העיצוב בהתאם להן.

4. הנגיד מאשר את העיצוב ומביא אותו לאישור המועצה המייעצת של בנק ישראל ושר האוצר.

5. לכל עריך של מעה נקבע סוג אסימון, המקיים תכונות מסוימות שיאפיינו אותו, כגון סוג הנתך והאפיונים המתכתיים. האסימונים מוזמנים מבתי חרושת על ידי המיטבעה שנבחרה, לפי המיפרט הנדרש - הגודל, העובי, התכונות המתכתיות וכו'. התכונות המתכתיות חשובות, במיוחד כדי למנוע החדרת גופים זרים או מטבעות מזויפים למכונות ממכר.

6. בית דפוס או מיטבעה נבחרים במכרז. בית הדפוס מכין גלופות של השטרות; המיטבעה מכינה

הסמכות הבלעדית להוציא שטרות, מעות ומטבעות זיכרון נתונה על פי החוק בידי בנק ישראל, והנפקת הכסף היא מתפקידו החשובים של הבנק.

בנק ישראל מופקד גם על האספקה הסדירה של המעות והשטרות ועל תקינות מערכת המטבע, ומפקח על איכות הכסף ואמינותו.

מחלקת המטבע מתכננת את סולם העריכים של השטרות והמעות כך שהוא יאפשר לציבור לבצע ביעילות עסקאות במזומנים וימזער את עלות הנפקה. כמו כן המחלקה אחראית לעיצוב השטרות והמעות (המידות, התכונות הפיזיות, התכנים והמוטיבים סימני הביטחון ועוד). אלה נבחרים בהמלצת "הוועדה לתכנון שטרי כסף, מעות ומטבעות זיכרון" ועדה ציבורית הממונה על ידי הנגיד, ובין חבריה אנשי אקדמיה, אמנים, אנשי ציבור ותקשורת.

נתאר את התהליך ששטר או מטבע חדש עובר מרגע ההחלטה להנפיקו:

1. מחלקת המטבע מביאה בפני הוועדה מספר נושאים לשטר או למטבע, והוועדה בוחרת באחד מהם. על השטרות נהוג להדפיס דיוקנאות של אישי ציבור ידועים ואישים מפורסמים בתחום התרבות, או

מבלטי הטבעה למעות. מעיצובי המטבעות מיוצרים דגמים, בדרך כלל מגבס, כדי להטביע על האסימון עיצוב תלת-ממדי. כאשר העיצוב אינו תלת ממדי, מיוצרים דגמים באמצעות המחשב, ואין צורך בדגמי הגבס. מהדגמים מייצרים מבלטי אב, ומהם מבלטי עבודה המורכבים על המעה. כשאין צורך בדגמי גבס, נחסך שלב זה, ומבלטי העבודה מיוצרים ישירות מהדגמים. תהליך זה ארוך ומורכב, שכן יש להגיע לרמת גימור טובה ביותר. מחלקת המטבע מוודאת כי המעה נקייה מפגמים, בודקת את אפיוניה המתכתיים, וכן בודקת אם לא חלו בהם שינויים בלתי רצויים במהלך ההטבעה.

7. בשלב ההדפסה/ההטבעה מכינים גלופות כמספר השטרות בגיליון, ואלה מדפיסות את העיצוב הנדרש. מתבצעת הדפסה/הטבעה ניסיונית, הנבדקת על ידי מחלקת המטבע. פרמטרים רבים נתונים לבדיקה עד לקבלת התוצאה הרצויה - כמות הדיו, חדות הצבע, שילוב סימני הביטחון ועוד. לאחר הצלחת הניסיון מודפסת/מוטבעת הכמות המוזמנת, שמועברת לבנק ישראל. בכל השלבים מתבצעות בדיקות איכות.

8. הודעה על הנפקת מטבע מתפרסמת בילקוט הפרסומים.

הנייר שממנו עשוי השטר חשוב, בהשפיעו על חסינותו של השטר מפני זיופים ועל אורך חייו. הנייר הנפוץ בעולם עשוי מ-100% כותנה. בעשור האחרון פותח באוסטרליה נייר מיוחד, למעשה סוג של פלסטיק, הנקרא "פולימר". ה"פולימר" הוכנס לשימוש במדינות מועטות, ויתרונותיו על הנייר המסורתי עדיין מוטלים בספק.

חלק מסימני הביטחון (סימן המים וחוט המתכת) משולבים בשטר בשלב הכנת הנייר, והאחרים - בשלב ההדפסה.

מאבק מתמיד ניטש בין הרשויות המנפיקות כסף לבין הזייפנים. הפיתוי לזייף שטרות גדול, והדבר מחייב את המנפיק לייצר אמצעי הגנה הולמים הן כדי להקשות על הזייפנים והן כדי לאפשר גילוי של הזיופים בנקל. הזיופים הם משני סוגים: זיופים של פרטים, המצלמים או סורקים שטרות במחשב, וזיופים של

מקצוענים - ארגון או חברת אנשים - המשתמשים בציוד משוכלל.

זיופים הם איום רציני על כל משק: הזרמה מסיבית

של כסף מזויף למחזור עלולה להביא

לאובדן של אמון הציבור במטבע.

שטר מזויף אינו מוחלף על

ידי הרשויות, וההפסד כולו של

מחזיק השטר. לכן חשוב לבדוק את

השטרות טרם קבלתם.

ההשקעה בסימני הביטחון

בשטרות רבה יותר מאשר במעות, שכן הפיתוי לזייף

שטרות גדול יותר, מפני ערכם הגבוה יותר.

בקביעת סימני הביטחון מתחשבים במספר

גורמים: רמת הקושי לזייף, נוחות הזיהוי על ידי

הציבור, העלות, אורך חיי הסימנים והשפעתם על

אורך חיי השטר, יכולת המנגנונים של מכונות פריטה

וממכר לזהות את השטר ועוד.

הסימנים הם משלושה סוגים:

- סימנים לציבור, שהם ברורים ונגלים לעין: נייר מיוחד, היוצר תחושה מיוחדת ורשרוש אופייני, שילוב סימן המים המשתקף מול האור, שזירת חוט מתכת, דיו המשנה את צבעה, מדבקות מיוחדות, הולוגרמות, קינוגרמות, הדמיית תנועה תלת-ממדית, טקסטילי זעירים, דיו שקופה הנגלית ונעלמת חליפות, דיו בולטת ועזרים אופטיים אחרים שאינם מצטלמים או נסרקים ועוד. סימנים אלו הם נגד זיופים של פרטים.
- סימנים לקופאים, הניתנים לזיהוי באמצעות

שטר מזויף אינו מוחלף על ידי הרשויות, וההפסד כולו של מחזיק השטר. לכן חשוב לבדוק את השטרות טרם קבלתם.

מבלטים להטבעת מעות

מכשירי עזר פשוטים - זוהר של חלקים מסוימים בשטר תחת נורה או עט פלואורסצנטיים. סימנים אלו נועדו לאפשר לקופאים זיהוי מהיר, ובדרך כלל לא ניתן לחקותם באמצעים פשוטים.

• סימנים עבור הבנק המרכזי והבנקים, שניתן לגלותם רק באמצעות מכונות מיוחדות, ואפשר לזייפם רק באמצעות ציוד משוכלל. בדרך כלל מדובר במגנטיות המוטמעת בשטר, אשר מתגלה רק על ידי גלאים מיוחדים, המותקנים במכונות הבדיקה, הספירה והמיון.

סימנים אלו נועדו לחשוף זיוף מקצועי, הנעשה על ידי ארגון.

השטרות של מדינת ישראל נחשבים לאמינים. אמצעי הביטחון בהם מגוונים, והם מקנים לשטר רמת ביטחון גבוהה.

בנק ישראל ממליץ לציבור לא להסתפק בבדיקה של סימן ביטחון אחד, אלא להסתכל לפחות על שלושה סימנים שהם קלים לזיהוי.

השטרות של מדינת ישראל נחשבים לאמינים. אמצעי הביטחון בהם מגוונים, והם מקנים לשטר רמת ביטחון גבוהה. הדבר מתבטא בהיקפם הקטן יחסית של ניסיונות הזיוף. בנק ישראל ממליץ לציבור לא להסתפק בבדיקה של סימן ביטחון אחד, אלא להסתכל לפחות על שלושה סימנים שהם קלים לזיהוי. לשם כך הפיץ הבנק פרסום בארבע שפות, המלמד כיצד לבדוק את הסימנים החשובים המצויים בכל השטרות. מסמך זה (בעברית) מובא להלן.

1 שני משולשים משני צידי הסטר מתלכדים למען זיהוי מהיר. בהצגת הסטר מול האור, בשטר מופיע טראים או דיוקים.

2 דיוקן מדויק של הדמות משתקף בהצגת הסטר מול האור, ולידו עיגול זעיר והאות הראשונה של בעל הדיוקן. בשטר מופיע אין השתקפות, או עליה משתבשת.

3 משולש המורכב מ-10 מרובעים המשנים את צבעם כשסמנעמים השטר. בשטר מופיע המרובעים אינם משנים צבע.

4 בהצגת הסטר בזווית שונות מכוונים בספרות גדולות המציינות את ערך הסטר בדיו שקוף, ששתגלה ונעלם חליפות. בשטר מופיע הספרות אינן נעלמות.

סימני ביטחון אלו קיימים בכל השטרות